

Rafał Rosiński

Zmiany wielkości klina podatkowego w Polsce w latach 1999-2009

Ekonomiczne Problemy Usług nr 39, 417-424

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RAFAL ROSIŃSKI

Politechnika Koszalińska

ZMIANY WIELKOŚCI KLINA PODATKOWEGO W POLSCE W LATACH 1999–2009

Wprowadzenie

Klin podatkowy (*tax wedge*) w literaturze przedmiotu odnoszony jest do dwóch rynków. Z jednej strony w odniesieniu do rynku dóbr i usług, gdzie definiowany jest jako różnica pomiędzy tym co płaci konsument, a tym co otrzymuje producent w związku z operacją kupna-sprzedazy, a z drugiej strony jest pojęciem ściśle związanym z rynkiem pracy i stanowi różnicę pomiędzy tym co płaci pracodawca, a tym co otrzymuje pracownik, w związku z zatrudnieniem pracownika¹. W pierwszym przypadku wartość klina podatkowego stanowią podatki pośrednie nałożone na cenę danego dobra czy usługi, natomiast w drugim przypadku klin podatkowy to łączna wartość podatku od dochodów osobistych oraz obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i pozostałych obciążeń wynikających z zatrudnienia danego pracownika. Dla rozróżnienia dwóch różnych punktów odniesienia tego pojęcia, niektórzy ekonomiści stosują pojęcie – klin płacowy w odniesieniu do rynku pracy².

W niniejszym opracowaniu analizie poddany zostanie klin podatkowy występujący na rynku pracy, czyli związany z wynagrodzeniem pracownika. Przedstawione zostaną zmiany wielkości klina podatkowego w Polsce w latach 1999–2009 ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania się jego struktury oraz wskazaniem różnic pomiędzy jego wysokością w przypadku minimalnego a przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce. Ponadto autor dokona także porównania wysokości klina podatkowego i wysokości realnego opodatkowania dochodów osobistych w krajach Unii Europejskiej należących do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD).

Metodologia ustalania wysokości klina podatkowego

W celu wyznaczenia wielkości klina podatkowego należy spośród kosztów pracy wydzielić trzy poziomy wynagrodzenia, tzn. wynagrodzenie ubruttowione, wynagrodzenie

---

¹ Por. *Investopedia. A Forbes Digital Company*, - http://www.investopedia.com/terms/t/tax_wedge.asp z 11.02.2009 r.

² L. Balcerowicz: *Państwo w przebudowie*. Wydawnictwo Znak, Warszawa 1999, s. 94.

brutto oraz wynagrodzenie netto. Wynagrodzenie ubruttowione stanowi całkowite koszty pracodawcy z tytułu zatrudnienia pracownika, a więc biorąc za punkt widzenia zapis księgowy – sumę kosztów zapisanych na kontach układu rodzajowego: Wynagrodzenia oraz Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia. Wynagrodzenie brutto stanowi przychód pracownika i jest podstawą wymiaru do wyliczenia wynagrodzenia netto, stanowiącego kwotę postawioną do dyspozycji pracownika, jak i podstawą wymiaru dla wyliczenia wynagrodzenia ubruttowionego. Na różnicę składającą się pomiędzy wynagrodzeniem ubruttowionym, a wynagrodzeniem netto składają się obowiązkowe obciążenia pracy, a więc: ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, podatek dochodowy od osób fizycznych oraz składki na obowiązkowe fundusze celowe. Suma tych obciążeń stanowi wielkość klina podatkowego.

Wysokość klina podatkowego może być wyrażona kwotowo, czyli jako różnica pomiędzy wynagrodzeniem ubruttowionym a wynagrodzeniem netto lub procentowo. Aby stanowił on spektrum porównania przedstawiany jest w wielkościach procentowych. Ustalenie procentowe polega na ustaleniu jego wysokości jako stosunek obliczonego klina podatkowego do całkowitych kosztów pracodawcy z tytułu zatrudnienia pracownika³.

Podstawą wymiaru obliczanego w opracowaniu klina podatkowego w badanych latach 1999–2009 jest wysokość minimalnego (najniższego) oraz przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w Polsce. Wysokość przeciętnego wynagrodzenia w Polsce w roku 2009 została ustalona prognostycznie według danych ZUS odnośnie maksymalnej kwoty wpłat na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w Polsce w roku 2009⁴. W strukturze wyliczanego klina podatkowego zawarty jest: podatek dochodowy od osób fizycznych, którego wysokość dla wyliczanych wynagrodzeń w badanych latach kształtuje się w pierwszym progu podatkowym⁵, ubezpieczenia społeczne, tj. ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe oraz wypadkowe⁶, ubezpieczenie zdrowotne⁷ oraz obowiązkowa składka na Fundusz Pracy⁸ oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych⁹. Koszty uzyskania przychodu ustalone są dla pracownika miejscowego zatrudnionego u jednego pracodawcy w ramach stosunku umowy o pracę. W ustaleniu klina podatkowego autor nie uwzględnił możliwego

---

³ *Labour taxes and employment in the EU-8*. World Bank EU-8 Quarterly Economic Report April 2005.

⁴ Strona internetowa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – www.zus.pl (25.01.2009).

⁵ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (DzU 2000, nr 14, poz. 176 z późn. zm.).

⁶ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (DzU 2008, nr 171, poz. 1056).

⁷ Ustawa z dnia 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (DzU 1997, nr 28, poz. 153 z późn. zm.).

⁸ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (DzU 2008 r. Nr 69 poz. 415 z późn. zm.).

⁹ Ustawa z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (DzU 1994, nr 1, poz. 1, z późn. zm.).

zwrotu podatku dochodowego w rocznym rozliczeniu podatkowym w oparciu o ulgi ustawowe oraz rozliczania się w oparciu o tzw. splitting podatkowy¹⁰.

Warto zwrócić uwagę, iż metodologia ustalania wysokości klina podatkowego stosowana przez OECD dla Polski nie uwzględnia w strukturze kosztów pracy Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz stosuje wysokość ubezpieczenia wypadkowego na poziomie 1,9% podstawy wymiaru¹¹ (autor stosuje stawkę w wysokości 1,8% podstawy wymiaru)¹², stąd też wynika nieznaczna różnica w wysokości klina podatkowego obliczonego przez autora.

Analiza wielkości klina podatkowego w Polsce

Porównanie wielkości kosztów pracy oraz ich zmiany w Polsce w badanych latach przedstawia tabela 1.

Dokonując analizy danych zawartych w tabeli można zauważyć, że na zmianę wielkości klina podatkowego w ostatnim dziesięcioleciu miały przede wszystkim następujące składki: wzrost o 1,5 punktu procentowego składki na ubezpieczenie zdrowotne z 7,5% w roku 2000 do 9% w roku 2007, wzrost ubezpieczenia wypadkowego w roku 2003 o 0,31 punktu procentowego, a następnie jego spadek o 0,13 punktu procentowego w roku 2007, tj. z 1,93% do 1,8%, wzrost o 0,07 składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w roku 2003, a następnie jego spadek o 0,05 punktu procentowego, tj. z poziomu 0,15% do 0,1%. Warto zwrócić także uwagę, iż największe znaczenie w tym zakresie miała obniżka składki na ubezpieczenie rentowe o 7 punktów procentowych, tj. z 13% w 2006 roku do 10% w 2007 roku, a następnie do 6% w roku 2008. Nie bez znaczenia dla wysokości klina podatkowego pozostaje także spadek o 1 punkt procentowy w roku 2009 podatku dochodowego od osób fizycznych, tj. z 19% do 18%. Należy także zaznaczyć, iż największe korzyści ze zmian w podatku od dochodów osobistych w 2009 roku i znaczne zmniejszenie klina podatkowego odczują przede wszystkim osoby osiągające poziom dochodów, w istniejącym przed rokiem 2009, drugim i trzecim progu podatkowym. Dla drugiego progu podatkowego jest to obniżka o 14 punktów procentowych, tj. z 32 do 18%, a dla trzeciego progu podatkowego o 8 punktów procentowych, tj. z 40 do 32%. Poza wymienionymi składkami w strukturze klina podatkowego niewielki wpływ na jego zmniejszenie miały wielkości podawane ryczałtowo, tj. kwota wolna od podatku, która miesięcznie w przeciągu dziesięciu lat wzrosła o 13,43 zł, a także koszty uzyskania przychodu, które wzrosły miesięcznie w badanym okresie o 37,19 zł.

¹⁰ Patrz. G. Szczodrowski: *Polski system podatkowy. Strategia transformacji*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2003, s. 64.

¹¹ *Explanatory notes to the OECD databases. Taxing Wages 2006/2007*, OECD 2007 Edition, s. 85.

¹² Wysokość ubezpieczenia wypadkowego zależy od rodzaju wykonywanej działalności, przedsiębiorstwo zatrudniające do 9 pracowników może ustalić je w wysokości 1,8%.

Tabela 1

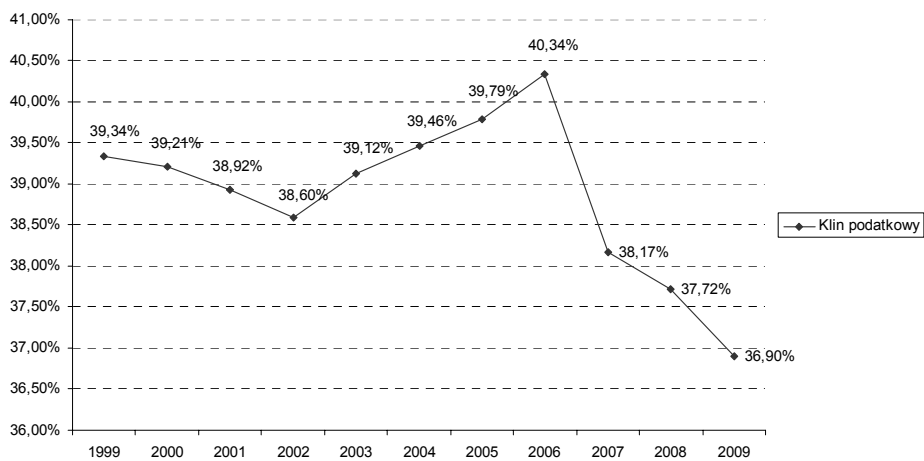
Wysokość minimalnego i przeciętnego wynagrodzenia oraz obowiązkowe obciążenia pracy w latach 1999–2009 w Polsce

Lata	Minimalne wynagrodzenie (zł)	Przeciętne wynagrodzenie (zł)	Ubezpieczenie emerytalne (%)	Ubezpieczenie rentowe (%)	Ubezpieczenie chorobowe (%)	Ubezpieczenie wypadkowe (%)	Fundusz Pracy (%)	FGŚP (%)	Ubezpieczenie zdrowotne (%)	Podatek dochodowy od osób fizycznych (%)	Miesięczna kwota wolna od podatku (zł)	Miesięczne koszty uzyskania przychodu (zł)
1999	650	1706,7	19,52	13	2,45	1,62	2,45	0,08	7,5	19	32,9	74,06
2000	700	1923,8	19,52	13	2,45	1,62	2,45	0,08	7,5	19	36,35	81,84
2001	760	2061,9	19,52	13	2,45	1,62	2,45	0,08	7,75	19	41,11	92,56
2002	760	2133,2	19,52	13	2,45	1,62	2,45	0,08	7,75	19	43,18	96,26
2003	800	2201,5	19,52	13	2,45	1,93	2,45	0,15	8	19	44,17	99,96
2004	824	2289,6	19,52	13	2,45	1,93	2,45	0,15	8,25	19	44,17	102,25
2005	849	2380,3	19,52	13	2,45	1,93	2,45	0,15	8,5	19	44,17	102,25
2006	899,1	2477,2	19,52	13	2,45	1,93	2,45	0,15	8,75	19	44,17	102,25
2007	936	2691	19,52	10	2,45	1,8	2,45	0,1	9	19	47,71	108,5
2008	1126	2843	19,52	6	2,45	1,8	2,45	0,1	9	19	48,9	111,25
2009	1276	3193	19,52	6	2,45	1,8	2,45	0,1	9	18	46,33	111,25

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów – www.mf.gov.pl (25.01.2009) oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – www.zus.pl (25.01.2009).

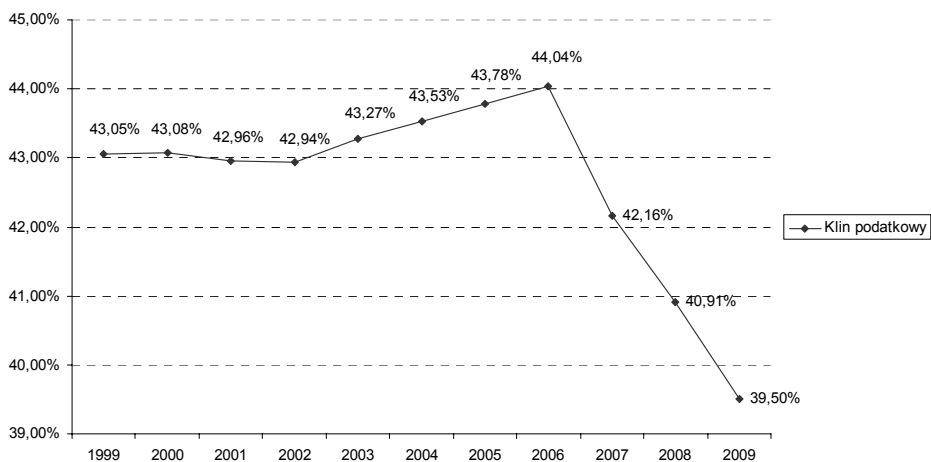
Dokonana analiza danych zawartych w tabeli pozwala nam jedynie zobrazować zmiany poszczególnych obciążeń pracy mających wpływ na wielkość klina podatkowego. Do jego obliczenia potrzebna jest wysokość wynagrodzenia i znajomość podstawy wymiaru (sposobu wyliczenia) poszczególnych obciążeń. Autor w oparciu o dane dotyczące minimalnego i przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce dokonuje tych wyliczeń. Wielkość klina podatkowego w badanych latach przy minimalnym wynagrodzeniu przedstawia rysunek 1, a przy przeciętnym wynagrodzeniu rysunek 2.

Biorąc za podstawę wyliczenia wielkości klina podatkowego minimalne wynagrodzenie w gospodarce polskiej (rys. 1), w badanych latach jego przeciętny poziom wynosił 38,87%. Wyodrębniając kształtowanie się klina podatkowego w latach 1999–2006 można zauważyć jego najwyższy poziom odnotowano w roku 2006, tj. 40,34% a najniższy w roku 2002, tj. 38,6%. W kolejnych latach, poczynając od roku 2007, klin podatkowy ukształtował się poniżej minimalnego przedziału w poprzednich badanych latach, tj. do poziomu 36,90% w roku 2009, a więc w porównaniu do roku 2006 nastąpiła obniżka o 3,44 punktu procentowego.

Rys. 1. Wielkość klina podatkowego przy minimalnym wynagrodzeniu w Polsce w latach 1999–2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów – www.mf.gov.pl (25.01.2009) oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – www.zus.pl (25.01.2009).

Rys. 2. Wielkość klina podatkowego przy przeciętnym wynagrodzeniu w Polsce w latach 1999–2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów – www.mf.gov.pl (25.01.2009) oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – www.zus.pl (25.01.2009).

Biorąc pod uwagę przeciętne wynagrodzenie w gospodarce polskiej (rys. 2), średnia wysokość klina podatkowego wyniosła 42,66%, a więc była wyższa o 3,79 punktu procentowego niż w przypadku gdy brane było pod uwagę jako podstawa wymiaru – minimalne wynagrodzenie. Analizując lata 1999–2006 można zauważyć, iż najwyższą jego wielkość odnotowano w roku 2006, tj. na poziomie 44,04%, a najniższą w roku 2002, tj. 42,94%. Podobnie jak w przypadku, gdy brana była pod uwagę jako podstawa wyliczenia – minimalne wynagrodzenie, największa obniżka klina podatkowego nastąpiła począwszy od roku 2007, i przy przeciętnym wynagrodzeniu najniższy poziom został osiągnięty w roku 2009, tj. 39,5%, a więc w porównaniu do roku 2006 nastąpiła obniżka o 4,54 punktu procentowego.

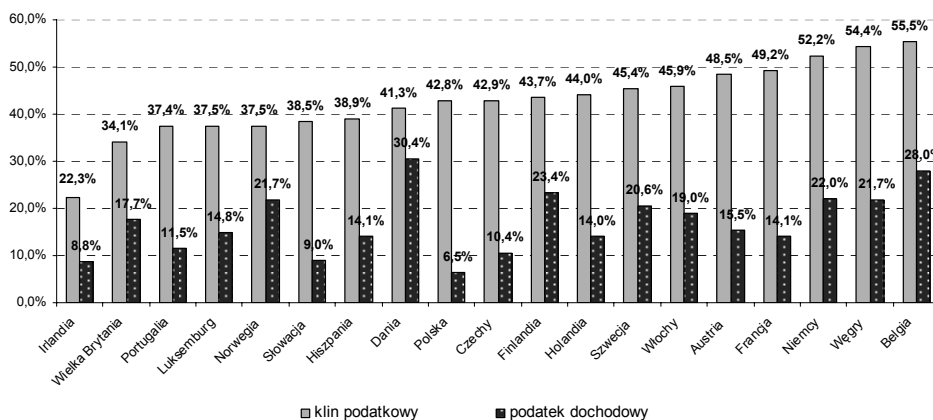
Reasumując można stwierdzić, że wysokość klina podatkowego uzależniona jest od wysokości wynagrodzenia. Im wyższe wynagrodzenie tym wyższy poziom klina podatkowego. Średnia ważona różnicy wysokości klina podatkowego pomiędzy przeciętnym a minimalnym wynagrodzeniu w badanych latach wyniosła 3,79 punktu procentowego, czyli o prawie 4 punkty procentowe wyższy jest poziom klina podatkowego w przypadku przeciętnego wynagrodzenia. Sytuacja ta spowodowana jest wielkościami ryczałtowymi stanowiącymi podstawę wyliczenia należnego podatku dochodowego, tj. wysokością kwoty wolnej od podatku, kosztami uzyskania przychodu oraz wysokością kwoty ubezpieczenia zdrowotnego podlegającą odliczeniu od podatku dochodowego od osób fizycznych. Poziom klina podatkowego w rzeczywistości różnicuje realna wysokość podatku dochodowego, która pozostaje na najniższym poziomie wśród osób o najniższym dochodzie. Biorąc pod uwagę rok 2009 realna wysokość podatku w stosunku do wynagrodzenia brutto (przychodu pracownika) przy minimalnym wynagrodzeniu wynosi 3,68%, a przy przeciętnym wynagrodzeniu 6,76%, chociaż nominalna stawka wynosi 18%, a kwota wolna od podatku i koszty uzyskania przychodu są jednakowe dla obu wynagrodzeń. Wysokość klina podatkowego jest więc ściśle związana z konstrukcją podatku od dochodów osobistych. W przypadku likwidacji kwoty wolnej od podatku oraz kosztów uzyskania przychodu klin podatkowy niezależnie od dochodu kształtowałby się na stałym poziomie 41,25% i byłby wyższy od minimalnego wynagrodzenia o 4,35 punktu procentowego, a od przeciętnego wynagrodzenia o 1,75 punktu procentowego.

Wysokość klina podatkowego w wybranych krajach Unii Europejskiej

Mierzeniem wysokości klina podatkowego w różnych krajach zajmuje się Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). W raporcie *Taxing Wages 2006/2007* prezentuje wysokość klina podatkowego w krajach należących do OECD. Autor w oparciu o dane zawarte w raporcie dokonuje porównań krajów Unii Europejskiej należących do OECD, jako podstawę biorąc przeciętne wynagrodzenie w gospodarce w poszczególnych krajach w roku 2007 (rys. 3)¹³.

---

¹³ Zmiany wielkości klina podatkowego w poszczególnych latach w krajach Unii Europejskiej ukazane są w książce: R. Rosiński: *Polski system podatkowy. Poszukiwanie optymalnych rozwiązań*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2008, s. 86.

Rys. 3. Klin podatkowy i realna wysokość podatku od dochodów osobistych w krajach Unii Europejskiej należących do OECD w 2007 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Taxing Wages 2006/2007, OECD 2007 Edition – www.oecd.org (25.01.2009).

Dokonując analizy wielkości klina podatkowego w przedstawionych krajach można zauważyć znaczne jego zróżnicowanie. Krajami o najwyższym poziomie klina podatkowego, tj. przekraczającym 50% są Niemcy – 52,2%, Węgry – 54,4% oraz Belgia – 55,5%. Krajami o najniższym poziomie klina podatkowego, tj. poniżej 35% są Irlandia 22,3% oraz Wielka Brytania – 34,1%. Rozpiętość między krajem o najwyższym poziomie klina podatkowego (Belgia) a krajem o jego najniższym poziomie (Irlandia) wynosi 33,2 punkty procentowe. Przeciętny poziom klina podatkowego w analizowanych 19 krajach Unii Europejskiej kształtuje się na poziomie 42,74%. Klin podatkowy w Polsce znajduje się na przeciętnym poziomie spośród analizowanych krajów Unii Europejskiej, tj. 42,8%¹⁴.

Warto ponadto zwrócić uwagę na kształtowanie się realnej wysokości podatku od dochodów osobistych w klinie podatkowym w poszczególnych krajach, tj. od najwyższego poziomu 30,4% w Danii do najniższego poziomu 6,5% w Polsce. Z powyższego zestawienia wynika, jak duży procent obciążeń w klinie podatkowym stanowią obowiązkowe obciążenia pracy poza podatkiem od dochodów osobistych, tj. ubezpieczenia społeczne. Największy ich udział jest w Polsce – 36,3%, a najniższy w Irlandii – 13,5%.

Podsumowanie

Wysokość klina podatkowego jest ściśle uzależniona od wysokości osiąganego dochodu, tj. im wyższy poziom dochodu tym wyższy poziom klina podatkowego. Różnica ta

¹⁴ Wg wyliczeń autora w badanym roku klin podatkowy wyniósł 42,16%. Różnica wynika z nieuwzględnienia w klinie podatkowym przez OECD – Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz ubezpieczenia wypadkowego na poziomie 1,9%.

wynika z realnej wysokości podatku od dochodów osobistych, na który mają wpływ oprócz stawki nominalnej – kwota wolna od podatku oraz koszty uzyskania przychodu. Podatek dochodowy od osób fizycznych w strukturze klina podatkowego stanowi najmniejszą wartość, a jego największą część stanowią poza podatkowe obciążenia pracy, tj. obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i kształtują się one w 2007 roku na najwyższym poziomie spośród analizowanych krajów Unii Europejskiej. Aby więc dokonać obniżki klina podatkowego należy przede wszystkim obniżyć poza podatkowe obciążenia pracy¹⁵. Najlepszym tego przykładem była obniżka wysokości ubezpieczenia rentowego o 7 punktów procentowych poczynając od roku 2007, co znacznie przyczyniło się do obniżenia klina podatkowego w Polsce w badanych latach.

THE CHANGE OF THE TAX WEDGE IN POLAND IN YEARS 1999–2009

Summary

The analysis of the tax wedge in Poland in years 1999–2009 show that the height of tax wedge was dependent on from height of achieved income, closely then the higher level of income is them this the higher level of the tax wedge. In Poland the level of burdens of national insurance in the tax wedge is the highest from among countries of OECD. It is the best direction of changes towards lowering the size of tax wedge to reduce besides the taxes burdens of labor, it was begun for year 2007.

---

¹⁵ Por. R. Rosiński: *op.cit.*, s. 87.